

TZ 947
C. 01055 III

BIBLIOTEKA
JAGIELLOŃSKA
KRAKÓW

Sprawozdanie

z czynności

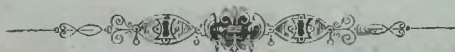
Towarzystwa rolniczego

dla

Księstwa Cieszyńskiego

za rok

1901.

CIESZYN.

Nakładem • Towarzystwa rolniczego dla Księstwa
Cieszyńskiego •.

Drukiem Kutzera i Sp., c. i k. dostawców dworu.

zapis. w bibliotece

Polskie Towarzystwo ludoznawcze
w Księstwie Cieszyńskim
w CIESZYNIE.

947

Sprawozdanie

z czynności

Towarzystwa rolniczego

dla

Księstwa Cieszyńskiego w Cieszynie

za rok 1901

32. istnienia Towarzystwa

przyjęte przez Walne Zebranie na dniu 22. marca 1902.

I. Stan Towarzystwa.

Rok 1901 był 32. istnienia Towarzystwa.

Tak jak w latach przeszłych tak też i w tym minionym roku Towarzystwo nasze znów się powiększyło, przybyły bowiem cztery nowe Kółka rolnicze, mianowicie: w Dzieńmorowicach, Grodziszczu, Hownicy i Jaworzynce.

Stan członków wynosił:

z końcem roku 1900	2.009
„ „ „ 1901	2 142
zatem przybyło członków	<u>133</u>

Stosownie do powyższej liczby przedstawia się stan członków Towarzystwa z końcem roku 1901 jak następuje:

Protektorem:

Jego Ekscelencya Henryk Hrabia Larisch-Mönnich, c. i k. tajny radca i podkomorzy, marszałek krajowy, właściciel dóbr i t. d. i t. d. na zamku w Solcy.

Członkowie honorowi:

JWny. Baron Zdenko Sedlnicki, Pan na Bilowcu, członek Wydziału krajowego i t. d.

Wny. Pan Dr. Kulisz Adam, dyrektor średniej szkoły rolniczej w Ober-Hermsdorfie.

Wny. Pan Nowaczek Andrzej, profesor średniej szkoły rolniczej w Kaaden w Czechach.

Wny. Pan Żółtowski Ignacy, obywatel w Krakowie (umarł w roku 1901).

Wny. Pan Cienciała Jerzy, prezes Towarzystwa rolniczego, posiadacz złotego krzyża zasługi z koroną, poseł sejmowy i t. d. i t. d. w Sibicy.

JWny. Baron Ernest Sedlnicki, właściciel dóbr Jeżkowice, poseł do Rady Państwa i t. d. i t. d.

Członkowie dożywotni:

Towarzystwo oszczędności i zaliczek w Cieszynie, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką, obejmujące 5649 członków przeważnie rolników; zaś obrót kasowy w roku ubiegłym wynosił 7,112.264 Koron.

Organizacya Towarzystwa.

Zarząd główny.

Prezes: Pan Jerzy Cienciała, posiadacz złotego krzyża zasługi z koroną, poseł na Sejm śląski, właściciel gruntu i t. d. i t. d. w Sibicy.

Wiceprezes: Pan Jan Stwiertnia, przełożony gminy i właściciel gruntu w Kisielowie.

Członkowie: pp. Biłko Józef, nauczyciel w Końskiej, Grycz Jerzy, młynarz i rolnik w Łyżbicach, Martynek Jan, nauczyciel w Ogrodzonej, Sikora Adam, rolnik i przełożony gminy w Nawsiu, Teper Andrzej, rolnik w Żukowie dolnym, Wöllersdorfer Rudolf, rolnik w Mostach przy Cieszynie, Dr. Zaleski Józef, rolnik w Puńcowie.

Funkcyonariusze: Pan Teper Andrzej, sekretarz, pan Wöllersdorfer Rudolf, skarbnik.

Rada ogólna.

Każde Kółko rolnicze ma jednego delegata do Rady ogólnej. (§. 28. st.)

Walne Zebranie.

Członkami Walnego Zebrania są członkowie Wydziałów Kółek rolniczych (§. 31. st.).

Kółka rolnicze.

I. W powiecie politycznym Cieszyn.

Kółko rolnicze	Bażanowice.	Kółko rolnicze	Leszna dolna.
" "	Bładowice dolne.	" "	Leszna górna.
" "	Bukowiec.	" "	Ligotka kameral.
" "	Bystrzyca.	" "	Łyżbice.
" "	Cierlicko.	" "	Mistrzowice.
" "	Cieszyn.	" "	Mnisztwo.
" "	Dzięgielów.	" "	Nawsie.
" "	Gnojnik.	" "	Nydek.
" "	Gródek.	" "	Ogrodzona.
" "	Grodziszcz.	" "	Piosek.
" "	Guty	" "	Puńców-Kojkow.
" "	Hażlach.	" "	Ropica.
" "	Istebna.	" "	Śmiłowice.
" "	Jaworzynka.	" "	Trzanowice.
" "	Karpentna.	" "	Wendrynia.
" "	Koniaków p. Jabł.	" "	Wielopole.
" "	Końska.	" "	Żuków dolny.
" "	Koszarzyska.	" "	Żuków górny.

II. W powiecie politycznym Frysztat.

Kółko rolnicze	Dzięmorowice.	Kółko rolnicze	Olbrachcice.
" "	Kończyce Małe.	" "	Skrzeczoń.
" "	Lutynia polska.	" "	Stonawa.
" "	Markłowice p. Frysztat	" "	Żebrzydowice.

III. W powiecie politycznym Bielsk.

Kółko rolnicze	Brenna.	Kółko rolnicze	Łownica.
" "	Cisownica.	" "	Pierściec.
" "	Dębowiec.	" "	Pruchna.
" "	Godziszów.	" "	Rudzica.
" "	Goleszów.	" "	Ustroń-Hermanice.
" "	Górki Wielkie.	" "	Wisła.

Liczbowo przedstawia się skład członków jak następuje:

Protektor	1
Członków honorowych	5
Członków dożywotnych	1
Członków Kółek rolniczych	2135
Razem	2142

II. Sprawy ogólne.

O ile sił naszych starczyło, staraliśmy się i w roku minionym na szerokiem polu działalności Towarzystwa zrobić, cośmy mogli dla rozwoju podniesienia dobrobytu rolnika naszego. Zarząd główny odbył 10, Rada

ogólna 3 posiedzenia. Walne zebranie odbyło się jedno. Liczba załatwień piśmiennych wynosiła 819.

Z ważniejszych czynności wymieniamy:

1. Urządzenie ankiety w sprawie podniesienia cen mleka. Skutki tej ankiety są najlepszym dowodem, na jakim stopniu solidarności nasz rolnik stoi. Mianowaliśmy delegatów prosząc ich o energiczną działalność, tóż przecie jeden, co na jego cześć podnosimy, jeden, pan Jerzy Boruta z Bobrku rozpoczął w tym kierunku czynność i napisał sprawozdanie, inni się wcale nie odezwali a jeden zdziwiony — naszą śmiałością, odrzucił wprost prośbę.

2. Urządzenie narady w sprawie reformy zarządów funduszków kontrybucyjnych.

3. Zastępstwo interesów Towarzystwa naszego przez delegatów pp. Jerzego Cieniałę i ks. Franciszka Michejdę w Komitecie subwencyjnym. Sprawozdania z posiedzeń tegoż Komitetu były umieszczone w organie Towarzystwa „Rolniku śląskim“.

4. Wysyłanie różnych petycji z Kółek rolniczych z poleceniem i uzasadnieniem dla przychylnego załatwienia przez odnośne władze. Przytem musimy podotknąć, iż prośba o subwencję była w niejednym miejscu jedyną czynnością Kółka. Co do zabierania inicjatywy w różnych potrzebnych kwestyach, podawania szczegółów ze stosunków rolniczych i t. p., panuje niestety drzemota, ale natomiast nie brakuje ciągłego narzekania na złe czasy, przez pojedynczych rolników. Do Kółek w tym względzie żywszych zalicza się Kółko rolnicze Puńcowsko-Kojkowskie. Za jego powodem wniesiono n. p. przedstawienie do c. k. Rządu krajowego, względem spostrzeżonych braków przy premiowaniu koni w Cieszyńsku; zajmowano się sposobem usunięcia przykrych niedogodności na targach cieszyńskich i t. p.

5. Referat w sprawie urządzenia kursu sadowniczego.

6. Referat w sprawie ograniczenia prawa pędzenia bydła handlarskiego.

7. Referat w sprawie ułatwienia służby wojskowej dla rolników.

8. Akcja w sprawie przyłączenia Towarzystwa pszczelniczego.

9. Referat w sprawie związku kas Raiffeisenowskich.

10. Referat w sprawie terminowego handlu zbożowego (bursy zbożowej).

11. Referat w sprawie zmiany ustawy o zaraźliwych chorobach zwierzęcych.

12. Referat w sprawie ustawy przeciw nierzetelnej konkurencji.

13. Memoryał wysłany na ręce posła Dra Michejdy, dotyczący się zastępowania najważniejszych potrzeb w naszych stosunkach rolniczych.

14. Zastępstwo Towarzystwa naszego, względnie życzeń naszych hodowców koni, przy rozdzielaniu ogierów państwowych w Opawie, przez delegata pana Dra Zaleskiego.

15. Urządzenie Wiecu rolniczego w Łazach. W połączeniu z tym wiecem miała miejsce szczególniejsza uroczystość, zwłaszcza udekorowanie robotnika rolnego medalem zasługi za czterdziesto i trzechletnią wierną

pracę na roli a to przy jednym gospodarstwie. Robotnikiem tym jest pan Heczko Jerzy z Mistrzowic. Towarzystwo wyraziło mu swoje uznanie, wręczając darek 20 Koron w pięknej oprawie. Inne sprawy, któremi się na wiecu zajmowano i odnośne rezolucye uchwalono, były: Sprawozdanie posła sejmowego pana Jerzego Cieniały z czynności poselskiej tyczącej się stosunków rolniczych; domaganie się ustawy, na mocy której musiałoby nastąpić uwolnienie byłych uczniów rolniczych szkół zimowych od służby wojskowej po dwu latach tejże; staranie się o sposób poprawy losu robotników rolnych na starość i na wypadek niezdolności do pracy przez zabezpieczenie jako też domaganie się zakazu przyjmowania robotników młodych obojga płci do fabrycznych zakładów przed skończonym 18. rokiem życia.

Do czynności wszystkich w Towarzystwie dopomagała nam pomoc czyli subwencya i dary; jest więc obowiązkiem naszym wspomnieć jak zawsze Dobrodziejów naszych, którymi są Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa i c. k. Rząd krajowy, dalej Wysoki Sejm śląski i Wydział krajowy. Subwencye otrzymane wykazują się przy odnośnych oddziałach Towarzystwo oszczędności i zaliczek w Cieszynie, które dało i w tym roku na potrzeby 200 Koron i pomnaża dalej fundusz przezeń utworzony na założenie jubileuszowej szkoły gospodyń wiejskich, fundusz ten wynosi obecnie 9340 Koron, również robi dalszy nakład na zakupno dalszych tomów Encyklopedyi rolnictwa dla biblioteki Towarzystwa rolniczego i daje inne książki. Od Jego Ekscelencyi Marszałka krajowego Hrabiego Larisch-Mönnich otrzymaliśmy coroczny dar 100 Koron.

Wszystkim tym Dobrodziejom wyrażamy szczére: Bóg zapłać!

Obraz czynności naszej wydać się może skromnym, a przyczyna tego leży w braku sił. Kiedy Towarzystwo nasze było małym, to prawie każdy członek jego poczuwał się do obowiązku pracy i każdy chciał mieć swój dział w czynności Towarzystwa; dziś cała ogromna praca spada na jedną lub dwie osoby. Dla dobrania potrzebnych koniecznie sił pomocniczych nie posiadamy żadnych środków, ani się też w tym względzie słusznie nam należynej pomocy materyalnej doprosić niemożemy. Dawniejsi pracownicy się postarzel i ci co silniejsi są zanadto innemi sprawami obarczeni a młodych sił mało przybywa. Zresztą ten sposób, co dawniej był dostatecznym, dziś jest nieodpowiednim, gdyż rozwój i postęp Towarzystwa wymaga systematycznej, zorganizowanej pracy. Dla tego musimy się stanowczo pomocy domagać dalej, abyśmy się mogli urządzić tak, jak tego wielkie nam przynależne pole działalności wymaga.

Rok bieżący przyniesie nam może coś nowego, bo jak wiadomo, uchwaloną została przez Radę państwa i przez Izbę panów ustawa o przymusowych rolniczych stowarzyszeniach zawodowych i Sejmy będą się zajmowały dalszem przeprowadzeniem tej ustawy. Luźność stosunków rolniczych i niesolidarność rolnika każą niejednemu powitać tę ustawę a przecież jest to tylko jarzmo, które włożą na szyję rolnikowi i po-

wiedzą: musisz ciągnąć! Niekoniecznie dla tego tylko, żeby tego rolnik sam potrzebował, ale tego ciągnięcia rolnika potrzebują inni!

Prawdziwy postęp, korzystny rozwój, godne stanowisko wśród społeczeństwa, tylko drogą wspólnej pracy na gruncie wolności osiągnąć można!

III. Kultura krajowa.

1. Chów bydła.

W celu podniesienia chowu bydła pracuje Towarzystwo dotąd w ten tylko sposób, iż tworzy stacye rozplodowe, stawiając do racjonalnych hodowców bydła buhaje rozplodowe zakupione lub też udzielając subwencji na buhaje prywatne o ile odpowiadają hodowli i do rozplodu za zdadne uznane zostaną.

Kierunek hodowli był i w minionym roku dwojaki a zwłaszcza po 1. dalsze uszlachetnianie bydła naszego rasą kulandzką a to w najważniejszej części; po 2. odświeżenie krwi i dalsze uszlachetnianie czerwonego bydła Leszniańskiego.

W roku 1901 zakupiono 11 buhaji rozplodowych, z tych pochodziło 5 z tak zwanego Kulandu a 6 tutejszych krzyżowanych. Z tych postaviono w powiecie politycznym Cieszyn 5, w powiecie politycznym Bielsk 3 i w powiecie politycznym Frysztat 3.

Prywatnych buhaji subwencyonowano 14, z tych się znajdują w powiecie politycznym Cieszyn 10, w powiecie politycznym Bielsk 1 i w powiecie politycznym Frysztat 3.

Ceny zakupionych buhaji rozplodowych wynosiły od 422 do 300 Koron, czyli przeciętnie 340 Koron.

Subwencye na buhaje prywatne wynosiły od 100 do 50 Koron, czyli przeciętnie 83 Koron.

Dla poprawy czerwonego bydła Leszniańskiego nie zakupiono w tym roku buhaja, ponieważ znajdował się tam jeszcze zupełnie do rozplodu zdatny buhaj z roku 1900 i jeden buhaj prywatny subwencyonowany.

Zakupno buhaji nastąpiło zawsze na podstawie uznania zdatności przez c. k. weterynarza i po korzystnym rezultacie szczepienia tuberkuliną.

Trzymanie i używanie buhaji działo się wszędzie według instrukcyi sekcyi chowu bydła i było wszędzie odpowiedniem z wyjątkiem jednego wypadku, gdzie buhaj znarowił się. Przyczyna leżała w niewłaściwym obchodzeniu się, gdyż postaviony na inne miejsce bywa dalej bezpiecznie choć z pewną ostrożnością do rozplodu używany.

Liczba buhaji krajowych i licencyonowanych w naszym kraju jest za małą, utrzymanie tychże za drogie, tak iż niekażdy hodowca bydła chce się na to dać; natomiast istnieje często w pierwszej lepszej oborze buhaj-grozbol, który do rozplodu używany bywa. Przez takich psuje się wielce dążność postępową w hodowli.

Osiągnięte rezultaty, są w ogóle zadowalniające. Pocieszającą jest dla rozwoju chowu bydła korzystna okoliczność, iż przy zostawianiu

młodego bydła starają się hodowcy o dobry wybór, chociaż jeszcze wiele dobrego materiału idzie do rzeźnika. Natomiast szkodliwem dla chowu jest usiłowanie, aby mieć zawsze dojkę, gdyż z tego powodu sprzeda się nieraz śliczną sztukę hodowlaną a kupi krowę-góralkę byleby doila. Przyczyną tego jest głównie bieda rolnika. W gminach, gdzie rolnik ma jeszcze jaki taki zarobek z końmi, jest zainteresowanie się chowem bydła znacznie słabsze.

Stan zdrowia bydła rogatego był w minionym roku bez nagany. Szczepienie tuberkuliną przeprowadzono na wszystkich buhajach krajowych a w roku 1900 także na wszystkiem bydle w czterech oborach, zwłaszcza w trzech w Nawsiu i w jednej w Żukowie dolnym. Rezultat był bardzo korzystny: z 50 sztuk niereagowało wcale 41, niepewnych było 6 a tuberkuliczne 3.

Miejscowości, w których postawione zostały buhaje krajowe w roku 1901 i gdzie się znajdują buhaje subwencyonowane z tegoż roku, jako też buhaje z roku 1900 i 1899, są według poniżej umieszczonej tabeli następujące:

<i>Miejscowość</i>	Buhaje krajowe			Buhaje subwenc.		Razem
	1899	1900	1901	1900	1901	
Rudzica	1	—	—	—	—	1
Godziszów	1	—	1	—	—	2
Wendrynia	1	—	—	—	1	2
Simoradz	1	—	—	—	—	1
Żuków górny	1	—	—	—	—	1
Żuków dolny	1	—	—	—	1	2
Markłowice	1	1	1	—	1	4
Cisownica	1	—	—	—	—	1
Błędowice dolne	1	—	—	—	—	1
Łyżbice	1	—	—	—	—	1
Grodziszcz	1	—	—	—	2	3
Nawsie	—	1	—	—	1	2
Dzięgielów	—	1	—	1	—	2
Małe Kończyce	—	1	—	—	1	2
Bobrek	—	1	—	—	—	1
Zarzecze	—	1	—	—	1	2
Bystrzyca	—	1	—	—	—	1
Pruchna	—	1	—	—	—	1
Leszna dolna	—	1	—	—	—	1
Śmiłowice	—	1	—	—	—	1
Ligotka kam.	—	1	—	—	—	1
Hermanice	—	1	—	—	—	1
Stonawa	—	1	—	1	—	2
Olbrachcice	—	—	—	1	1	2
Końska	—	—	—	1	1	2
Dębowiec	—	—	1	1	—	2
Puńców	—	—	2	1	—	3
Leszna górna	—	—	—	2	—	2
Ogrodzona	—	—	1	1	—	2
Zamarsk	—	—	—	1	1	2
Do przeniesienia	11	13	6	10	11	51

Miejscowość	Buhaje krajowe			Buhaje krajowe		Razem
	1899	1900	1901	1900	1901	
Z przeniesienia .	11	13	6	10	11	51
Raj	—	—	1	—	—	1
Jaworzynka	—	—	1	—	—	1
Itownica	—	—	1	—	—	1
Gnojnik	—	—	1	—	—	1
Zabrzeg	—	—	1	—	—	1
Koszarzyska	—	—	—	—	1	1
Sibica	—	—	—	—	1	1
Mistrzowice	—	—	—	—	1	1
Razem	11	13	11	10	14	59

Premiowanie bydła rogatego.

W roku 1901 urządzono dwie wystawki bydła rogatego połączone z premiowaniem a zwłaszcza: pierwszą na dniu 9. września w Górnej Lesznej dla czerwonego bydła i drugą na dniu 11. września w Małych Kończycach dla bydła rasą kulandzką poprawionego.

Urząd jurorów sprawowali: pp. Blasch Edward, c. k. weterynarz powiatowy, Sikora Adam, rolnik i hodowca bydła, Stwiertnia Jan, rolnik, Biedrawa Jan, rolnik, Folwarczny Karol, zarz. dóbr i Zielina Paweł, rolnik.

Na plac wystawy w Górnej Lesznej sprowadzono 3 buhaje, 3 jałówki i 26 krów. Premie otrzymali: a) na buhaje: 1. Ostruska Paweł 30 K, 2. Kozieł Paweł 30 K; b) na jałówki: 1. Jaś Jan 40 K, 2. Biłko Franciszek 30 K; c) na krowy: 1. Kozieł Jerzy 50 K, 2. Kubik Józef 30 K, 3. Koźdoń Adam 30 K, 4. Drozd Adolf 20 K, 5. Biłko Franciszek 20 K, 6. Kozieł Paweł nr. 75. 15 K, 7. Koźdoń Paweł 15 K, 8. Kozieł Paweł nr. 76. 15 K, 9. Jaś Jan 15 K, 10. Morys Andrzej 15 K, za piękny okaz Żelisko Józef 5 K, razem 360 Koron.

Wystawione bydło czerwone robiło bardzo przyjemne wrażenie. Skutki pracy Towarzystwa okazały się widoczne, skoro wszystkie kawałki były godne premij, lecz dla braku środków musiały zostać pominięte. Bydło czerwone jest wszelkimi dobrymi przymiotami wyposażone, między temi na wyszczególnienie zasługuje jego wytrzymałość, odporność i niewybredność. Zasługuje ono na największą uwagę w celu odświeżenia krwi i rozszerzenia, osobiwie we wyżynach.

Na plac wystawy w Małych Kończycach sprowadzono 64 sztuk, mianowicie: 9 buhaji, 20 jałówek i 35 krów.

Premie otrzymali: a) na buhaje: 1. Brachaczek Jan 50 K, 2. Piechaczek Józef z Markłowic 30 K, 3. Machej Franciszek z Rudnika 20 K i Folwarczny Erwin za piękny okaz 10 K; b) na jałówki: 1. Szołtys Jan z Pruchnej 50 K, 2. Tomica Maryanna 30 K, 3. Matyn Ferdynand 30 K, 4. Czakon Paweł z Pruchnej 20 K, 5. Brachaczek Wincenty 20 K, 6. Brachaczek Paweł 15 K, 7. Sosna Franciszek 15 K i Szołtys Paweł z Pruchnej 15 K; c) na krowy: 1. Kukucz Jan z Gu-

mien 50 K, 2. Pupek Franciszek 30 K, 3. Brachaczek Wincenty 30 K, 4. Zwilling Jan 20 K, 5. Czyż Jan z Pruchnej 20 K, 6. Brachaczek Jan 20 K, 7. Kastinger Józef ze Żebrzydowic 15 K, 8. Brańczyk Paweł z Pruchnej 15 K, 9. Pękała Jan z Pruchnej 15 K, 10. Orszulik Franciszek 15 K i 11. Czakon Paweł z Pruchnej 15 K, razem 550 Koron. Innym przyznano dyplomy.

I tutaj pokazały się bardzo dobre skutki kilkoletniej stacyi buhaja krajowego rasy kulandzkiej u pana Wincentego Brachaczka w Małych Kończycach.

Urządzanie małych lokalnych wystawek bydła okazało się odpowiedniejsze, niż powiatowych, ponieważ daje możebność lepszego badania stosunków hodowli, wskazania na dobre i złe przymioty pojedynczych sztuk i w końcu pouczenia w tej myśli hodowców.

Udział rolników był stosunkowo mierny, ale zato obecni okazywali wiele zainteresowania się.

Obrachunek dotacyi na chów bydła, na premiowanie i szczepienie tuberkuliną.

	Państwo		Kraj	
	K	h	K	h
<i>Dochód:</i>				
Pozostałość kasowa z początkiem roku 1901 na chów bydła	570	42	834	78
Pozostałość kasowa z początkiem roku 1901 na szczepienie tuberkuliną	265	65	—	—
Subwencya na chów bydła na rok 1901	2400	—	3000	—
Subwencya na premiowanie	800	—	—	—
Splata jednej trzeciej części z ceny zakupna buhaji . .	713	—	766	20
Razem	4749	07	4600	98
<i>Rozchód:</i>				
Koszta zakupna buhaji rozplodowych (11 sztuk) . . .	1794	—	1953	—
Subwencyonowanie buhaji prywatnych (14 sztuk) . . .	620	—	550	—
Odszkodowanie za zakupno, inspekcję i t. p.	218	68	280	—
Koszta transportu buhaji z Kulandu	35	86	—	—
Weterynarzowi p. Blasch za interwencję	67	38	—	—
Koszta szczepienia tuberkuliną	140	—	—	—
Wyplacono premij przy wystawie bydła w Lesznej i Kończycach	920	—	—	—
Razem	3795	92	2783	—
Stan kasy z końcem roku 1901	953	15	1817	98

2. Chów owiec i 3. kóz.

Już zaprzeszłego roku nadmieniliśmy, że gatunki owiec szlacheńszych nie są odpowiednie dla naszego ostrego górskiego klimatu i chudej paszy. Chcieliśmy więc zrobić próby z innymi a mianowicie z gatunkami w Galicyi w okolicach podkarpackich hodowanymi tak zwanymi Czuszkami i Horodeńskimi. Niestety, choć nam z początku robiono nadzieje, od-

powiedziano nam później przez c. k. Towarzystwo rolnicze Krakowskie, iż nie mają nad swoją konieczną potrzebą nic do zbytu. I to nas zawiodło, iżesmy w tym roku żadnych owiec nie sprowadzili.

Chowem kóz nie zajmuje się Towarzystwo wcale i niema też na to żadnych środków pieniężnych.

Obrachunek dotacyi na chów owiec.

<i>Dochód:</i>	Subwencya państwowa	
	<i>K</i>	<i>h</i>
Pozostałość kasowa z początkiem roku 1901	709	12
Subwencya na chów owiec na rok 1901	400	—
Razem	1109	12
<i>Wydatki:</i>	—	—
Stan kasy z końcem roku 1901	1109	12

4. Chów świń.

Praca w celu podniesienia chowu świń była i w tym roku ta, że w miarę bardzo skromnych środków subwencyjnych tworzone stacye rozplodowe przez zakupno i stawianie knurków krzyżowanych rasą Yorkshire, lub też subwencyonowanie zdalnych prywatnych knurów. Zakupują się niestety tylko młode knurki w 14. do 16. tygodniu a to z tego powodu, iż subwencya jest bardzo niedostateczną; chociaż wymagamy spłaty czwartej części ceny kupna, to jednak nie wystarcza a większą część prośb naszych Kółek rolniczych musimy z powodu braku środków odrzucić. Z tego powodu też nie można w tej ważnej gałęzi dodatnich rezultatów osiągnąć. Dobranie materyału hodowlanego jest bardzo trudne, gdyż dla wysokich cen prosiaków 7- lub 8-tygodniowych, nikt nie chce się narażać na niebezpieczeństwo, żeby zostawiać knurki do chowu i trzymać je przez 16 tygodni, nie mając pewności, czy potem za zdalne do chowu uznane i przez Towarzystwo zakupione zostaną a jeżeli nie, to ponosi ogromną szkodę.

Ale i to cośmy z tak szczupłymi środkami byli w stanie zrobić, przyniosło skutki dla rozwoju chowu świń. Subwencyonowanie knurów okazało się wcale dobrym i chcemy je w przyszłości przeważnie zaprowadzić. Tu ma się już z wypróbowanym materyałem do czynienia i osiąga się tę korzyść, że knury w stanie najlepszej płodności zostaną w używaniu.

Co do chlewów trzeba zaznaczyć, iż wiele się poprawiło. Główną wadą w hodowli jest jeszcze zawsze to, iż niszczy się chów przez przedwczesne używanie do rozplodu a przede wszystkim, iż zapomina się, że od młodych maciorek a do tego po młodym knurku prosiaki na zostawianie się nie godzą.

Doświadczenie pokazało, iż najlepszym dla naszych stosunków gatunkiem świń, są świnię pochodzące z krzyżowania naszych dawniejszych długich macior z knurami rasy Yorkshire.

W roku minionym utworzono 17 stacyi rozplodowych. Z tych w powiecie cieszyńskim 13, w powiecie bielskim 1 i w powiecie frysztańskim 3.

Miejscowości względnie Kółka rolnicze, w których znajdują się stacye knurów rozplodowych są następujące:

Powiat polityczny Cieszyn:		Powiat pol. Bielski:	Powiat pol. Frysztat:
1. Piosek	8. Koszarzyska	1. Dębowiec	1. Olbrachcice
2. Nawsie	9. Łomna		2. Marklowice
3. Leszna górna	10. Mosty		3. Olbrachcice
4. Żuków górny	11. Śmiłowice		(subwencyon.)
5. Jaworzynka	(subwencyon.)		
6. Ropica	12. Żuków dolny		
7. Śmiłowice	13. Kojkowice		

Stan zdrowotny trzody chlewnej był w roku minionym w ogóle dobry.

Do zaznaczenia mamy nową bardzo ważną akcyę na tym polu, mianowicie

Szczepienie przeciw czerwonce.

Otrzymawszy na ten cel subwencyę, zawezwaliśmy w organie Towarzystwa Kółka rolnicze do meldowania chcących dać szczepić swoją trzodę chlewną, co też niektóre z ochotą uczyniły. Szczepienie przeprowadzał c. k. weterynarz powiatowy pan Blasch lub też za jego poleceniem inni weterynarze. Zaszczepiono w 18 gminach 869 sztuk, pomiędzy temi 221 sztuk prośnych macior. Rezultat był zdumiewający. Wypadku przykrego nie było ani jednego. Ze szczepionych świń żadna nie zachorowała, owszem był wypadek, że zachorowana na czerwonkę świnka po szczepieniu wyzdrowiała. Jest to fakt bardzo pocieszający, wzbudzający nadzieję, iż uda się nauce tego straszego wroga hodowli trzody chlewnej pokonać.

Za umiejętne i tak zręczne przeprowadzanie i wykonanie szczepienia czujemy się spowodowani wyrazić c. k. weterynarzowi p. Blaschowi nasze uznanie.

Obrachunek dotacyi na chów trzody chlewnej i na szczepienie

	Państwo		Kraj	
	K	h	K	h
<i>Dochód:</i>				
Pozostałość kasowa z początkiem roku 1901 . .	84	80	—	—
Subwencya na rok 1901	600	—	—	—
Spłata czwartej części z ceny kupna	193	75	—	—
Subwencya na szczepienie przeciw czerwonce na rok 1901	250	—	400	—
Razem .	1.128	55	400	—

	Państwo		Kraj	
	K	h	K	h
<i>Rozchód :</i>				
Koszta zakupna knurów	776	—	—	—
Subwencye wydane na knury	120	—	—	—
Należytości za wykonanie zakupna, inspekcji i t. d.	160	56	—	—
Koszta szczepienia t. j. zakupno szczepionki . .	250	—	357	20
Razem .	1.306	56	357	20
Stan kasy z końcem roku 1901 wynosi	—	—	42	80
Niedobór z końcem roku 1901 wynosi	178	01		

5. Chów ryb.

Czynność w tym dziale obstawiała w rozdaniu dobrego i zdrowego gatunku ryb na osadę. W tym względzie ofiarowali swoje usługi Towarzystwu pp. Morcinek Paweł, hodowca ryb w Cieszynie i Zielina Paweł, hodowca ryb w Żukowie dolnym. Osady rozdano: 150 sztuk półkilogr. karpia, 1320 sztuk strychu małego i 2250 sztuk strychu przesadzonego. Jednemu hodowcy ryb udzielono subwencji 40 Koron. Robiono także próby z ikrą pstrąga tęczewatego, lecz z nienajlepszym powodzeniem.

Obrachunek dotacyi na chów ryb.

	Krajowa	
	K	h
<i>Dochód :</i>		
Pozostałość kasowa z początkiem roku 1901	306	—
Subwencya na rok 1901	360	—
Razem .	666	—
<i>Rozchód :</i>		
Za zakupioną osadę rozdaną członkom	161	—
Subwencya na urządzenie stawu	40	—
Zakupno ikier tęczowatego pstrąga	10	06
Razem .	211	06
Stan kasy z końcem roku 1901 wynosi	454	94

6. Pszczelnictwo.

W tym dziale nie mogło Towarzystwo rozwinąć żadnej akcji, ponieważ mu już powtórnie odmówiono subwencji na ten cel, chociaż dawniej z bardzo dobrym skutkiem urządzało kursa pszczelnicze a pierwszy rozwój na polu pszczelnictwa w naszym kraju jemu zawdzięczać należy.

7. Chów drobiu.

Chów drobiu bywa pielęgnowany dotąd prywatnie przez miłośników, między tymi odznacza się szczególnie jako hodowca i rzeczoznawca pan Dr. Zaleski, rolnik w Puńcowie. Subwencji na ten cel dotąd nie otrzymano.

8. Sadownictwo.

Jest rzeczą dowiedzioną, iż najlepiej udają się drzewa owocowe te, które do naszych stosunków za odpowiednie uznane zostaną. Sprawą tą zajmował się kongres pomologiczny z ramienia Towarzystwa i oznaczył takie gatunki. Hodowaniem tych gatunków w szczepnicach zajmuje się kilku naszych pomologów. Celem rozpowszechnienia takich gatunków rozdaje Towarzystwo za pomocą subwencji państwowej drzewka owocowe tym członkom, którzy zakładają lub znacznie powiększają sady. W roku minionym rozdano 375 sztuk drzewek, jabłonek i gruszek. Towarzystwo urządziło także w tym roku kurs sadowniczy, o którym przy oddziale nauki rolniczej będzie mowa.

Obrachunek dotacyi na sadownictwo.

	Państwowa	
	K	h
<i>Dochód:</i>		
Pozostałość kasowa z początkiem roku 1901	1	04
Subwencya na sadownictwo na rok 1901	400	—
Razem .	401	04
<i>Rozchód:</i>		
Za zakupione 375 sztuk drzewek	405	—
Za opaski do chwytania szkodników drzew owocowych . . .	22	05
Razem .	427	05
Niedobór kasowy z końcem roku 1901	26	01

9. Uprawa roli i roślin.

Pod względem uprawy roli idzie działalność nasza w następujących kierunkach: W zakładaniu spółek drenarskich, w sprowadzaniu nawozów sztucznych, w urządzaniu doświadczeń i zachęcaniu do uprawy za pomocą maszyn rolniczych.

Spółek drenarskich w obrębie Towarzystwa mamy 24. Dobre skutki drenowania zachęcają do dalszego zakładania spółek o czym jeszcze przy odnośnym oddziale będzie mowa.

Nawozów sztucznych dla członków sprowadzono w roku ubiegłym, mianowicie:

Saletry chilijskiej	101 q
Amoniaku	12 „
Skoncentr. 40% soli potażowej	47 „
Tomasyny	1775 „
Superfosfatu	1160 „

Razem 3095 centnarów metr.

Jest to znów więcej jak w roku zaprzeszłym; szczególnie sprowadzono więcej superfosfatu. Przyczyna jak wiadomo leży w tem, iż wskutek zastoju w przemyśle żelaznym, osłabła także produkcya toma-

syny a w następstwie tego bardzo podróżała, tak iż otrzymać jej nie można, ale też i użycie tomasyny w obec tej ceny się nieopłaca.

Co do urządzania doświadczeń polnych, to wskazujemy na gospodarstwo pana Dra Zaleskiego w Puńcowie, który przeprowadza próby z nawozami sztucznymi a w ostatnich latach szczególnie z nawozem zielonym. W roku ubiegłym otrzymaliśmy subwencję na próby z nawozami sztucznymi. Do przeprowadzenia tych prób uprosiliśmy pana Dra Zaleskiego, który swego czasu da nam z tego gruntowne sprawozdanie, oraz sposobność przypatrzenia się wynikom tych prób na miejscu.

Co do uprawy roślin, to było staraniem naszym dostarczyć członkom z naszych górskich okolic dobrego nasienia lnu. Niestety w roku minionym niemogliśmy tego wykonać, gdyż szczupła na ten cel subwencya została nam przyznana i przysłana dopiero w miesiącu listopadzie. Co do innych nasion, to służyliśmy radą dla nabycia i odmiany a Kółka rolnicze sprowadzały sobie same.

Obrachunek dotacyi dla uprawy roli i roślin.

	Państwowa	
	K	h
<i>Dochód:</i>		
Subwencya na próby z nawozami sztucznymi	400	—
Subwencya na uprawę lnu	280	—
Razem .	680	—
<i>Rozchód:</i>		
Drowi Zaleskiemu na przeprowadzenie prób z nawozami sztucznymi	400	—
Razem	400	—
Pozostałość kasowa z końcem roku 1901 à conto uprawy lnu	280	—

10. Leśnictwo.

Czynność Towarzystwa ograniczała się w tym dziale na zachęcaniu do zalesiania i zamawianiu kilkunastu tysięcy sadzonek leśnych ze szkółek krajowych za pośrednictwem c. k. radcy leśniczego W. Pana Karola Hüeber w Opawie. Było słyszeć skargi, iż sadzonki ze szkółki ustronńskiej były bardzo słabe. W tym dziale nie otrzymuje Towarzystwo żadnej subwencji.

IV. Nauka rolnicza.

1. Odczyty wędrowne.

Środkami, którychceśmy i w minionym roku celem nauki rolniczej używali, były najprzód odczyty wędrowne, których z ramienia Towarzystwa urządzono 34. Najgłówniejszym prelegentem był chlubnie znany pan Władysław Szybiński, dyrektor szkoły zimowej, dalej sekretarz pan Andrzej Teper, który jednak dla nawału pracy tylko skromną liczbę odczytów mógł mieć, dalej pan Dr. Józef Zaleski i nauczyciel pan Józef Biłko. Pozatem odbywały się także w Kółkach rolniczych

rozprawy i odczyty przez panów nauczycieli i światlejszych gospodarzy. Chlubnie wspomnieć musimy wyrosłych uczniów zimowej szkoły rolniczej, którzy tu i tam odbywaniem odczytów bardzo dobrze się popisywali.

Wykaz odczytów mianych z polecenia Zarządu Towarzystwa jest następujący :

Nazwisko i stan przednaszającego	Powiat sądowy	T e m a t	Liczba słu- chaczy	Liczba odczy- tów
<i>Władysław Szybiński</i> , dyrektor szkoły zimowej w Cieszynie	Cieszyn Jabłonków Bielsko Skoczów Strumień Frysztat Frydek	Hodowla, choroby, rasy bydła rogatego. Ekonomiczne stosunki rolnika. Uprawa, osuszanie i użyźnianie ziemi. Stowarzyszenia i oświata rolników, korzyści Kółka rolniczego. Tępienie chwastów.	1235	20
<i>Andrzej Teper</i> , sekretarz Towarzystwa rolniczego	Cieszyn Jabłonków Frysztat Strumień	Organizacja rolników. Towarzystwa zawodowe. Stosunki rolniczo-robotnicze. Korzyści z używania wagi bydłowej. Używanie sztucznych nawozów. Hodowla bydła rogatego.	358	8
<i>Dr. Józef Zaleski</i> rolnik w Puńcowie	Frysztat Jabłonków	O drenowaniu i założeniu spółek.	80	2
<i>Józef Biłko</i> nauczyciel w Końskiej	Cieszyn	O kasach Raiffeisena i założenie tychże. Uprawa jarzyn.	125	4
Razem			1798	34

Odczyty wszystkie cieszyły się żywym zainteresowaniem i przyczyniły się wiele do oświaty naszego rolnika. Wszystkie odbyły się w języku polskim.

Obrachunek dotacyi na odczyty wędrownne.

	Państwowa	
	K	h
<i>Dochód :</i>		
Pozostałość kasowa z początkiem roku 1901	604	60
Subwencya na rok 1901	800	—
Razem .	1404	60
<i>Rozchód :</i>		
Dyrektorowi Szybińskiemu za odczyty i koszty podróży . .	400	—
Sekretarzowi Teperowi " " " " . .	160	—
Nauczycielowi Biłko " " " " . .	80	—
Drowi Zaleskiemu " " " " . .	40	—
Razem .	680	—
Pozostałość kasowa z końcem roku 1901	724	60

2. Czasopisma rolnicze.

Dalszym środkiem naukowym wśród członków Towarzystwa był w roku minionym jak dotąd „Rolnik śląski“ jako organ Towarzystwa rolniczego pod redakcją Wbnego ks. Franciszka Michejdy w Nawsiu. Wychodził dwa razy na miesiąc w okragło 2800 egzemplarzach, czyli w roku całym 67.200 egz. Gazeta ta, obejmująca wyłącznie tylko fachowe rzeczy, jest z powodu braku środków skromna ale bardzo zajmująca i pouczająca. Dziwić się należy, iż znajdują się jeszcze tacy, co jej pilnie nie czytają, zdarzyło się bowiem, iż ktoś pytał o rzeczach, które bardzo wyraźnie w „Rolniku“ były opisane. Rocznik przeszły obejmował między innemi: 21 doniesień różnych z Towarzystwa rolniczego — 8 sprawozdań z Kółek rolniczych — 16 listów z nad Puńcówki, zawierających bardzo trafne zdania z dziedziny rolnictwa — 7 uwag na czasie podających zastosowane do czasu wskazówki — 25 artykułów z różnych gałęzi gospodarstwa rolnego — 29 rad gospodarczych — ważne referaty jak n. p. w sprawie cen mleka, w sprawie reformy funduszków kontrybucyjnych i dalej różne sprawozdania i ogłoszenia wchodzące w zakres rolnictwa — pytania i odpowiedzi — ceny targowe i inseraty.

Mieliśmy także jeszcze inne gazety służące do informacji o stosunkach rolniczych na szerszym świecie i dla pożytecznych artykułów, mianowicie: „Wiener landwirthschaftliche Zeitung“, „Praktischer Landwirth“, „Landwirthschaftliche Blätter für Oesterr. Schlesien“ i „Przewodnik Kółek rolniczych“.

Biblioteka wzbogaca się dalej o następne tomy „Encyklopedyi rolniczej“ jako daru Towarzystwa oszczędności i zaliczek w Cieszynie. Zaś Kółka rolnicze posiadają swoje biblioteki, z których przedewszystkiem podczas zimy korzystają.

Obrachunek dotacyi na czasopismo zawodowe.

	Państwowa	
	K	h
<i>Dochód:</i>		
Subwencya na utrzymanie czasopisma „Rolnik śląski“ . . .	1200	—
<i>Rozchód.</i>		
Na częściowe pokrycie kosztów utrzymania „Rolnika śląskiego“	1200	—
Pozostałość kasowa z końcem roku 1901 . .	—	—

Z własnych środków dodało Towarzystwo na utrzymanie czasopisma „Rolnik śląski“, które członkowie otrzymują bezpłatnie, 2600 Koron.

3. Kursy rolnicze.

a) Kurs melioracyjny. Na odezwę Szanownej Dyrekcyi średniej szkoły rolniczej w Oberhermsdorfie postarało się Towarzystwo o wysłanie do kursu drenarskiego, który przy tej szkole na koszt krajowy jest

urządzony, trzech młodych ludzi, mianowicie: Sikorę z Łomnej, Fizka z Nawisia i Tepera z Żukowa. Ten ostatni kierował już tej zimy robotami drenarskimi w swojej okolicy według planów, sporządzonych przez krajowy urząd budowniczy.

b) **Kurs mleczarski.** Na kurs mleczarski do Proszkowa wysłało Towarzystwo w minionym roku jako stypendystę Pawła Frydę z Simoradza, byłego ucznia szkoły zimowej w Cieszynie.

c) **Kurs sadowniczy.** Za pomocą subwencji państwowej i krajowej urządzono i w tym minionym roku kurs sadowniczy w dwóch oddziałach, zwłaszcza na dniu 26., 27. i 28. sierpnia dla nauczycieli ludowych, zaś na 29., 30. i 31. sierpnia dla młodych rolników. Nauczycieli zgłosiło się do kursu 15, lecz zwiędziło tylko 8, mianowicie: pp. Gruszka Józef z Nawisia, Polak Franciszek z Mazańcowic, Cienciała Andrzej z Wisły, Raszka Jerzy z Nydku-Głuchowa, Śląddeczek Gustaw z Wielopola, Mokrysz Józef z Pogorza i Foks Józef z Iskrzyczyna.

Jedną z ważnych przeszkód przybycia na kurs było równocześnie urządzone posiedzenie „Związku Kas Rajfeisenowskich“ w Opawie, w którym ci nauczyciele jako delegaci kas miejscowych udział brać byli obowiązani.

W drugim oddziale kursu dla młodych rolników znaleźli się wszyscy zgłoszeni, mianowicie: Cienciała Jan z Bystrzyce, Sikora Jan z Łomnej, Kula Jan z Hażłacha, Zubek Jan z Hażłachu, Zielina Paweł z Żukowa dolnego, Stwiertnia Karol z Kisielowa, Sikora Adam z Piosku, Hernik Jan z Łączki, Szubert Józef z Międzyrzecza i Płoszek Paweł z Dolnej Lesznej, razem 10.

Kursy odbywały się w Mistrzowicach u znakomitego pomologa Pawła Cienciały, a kurs dla nauczycieli zakończył się w Nawsiu u kierownika szkoły i również znakomitego pomologa Józefa Farnego, gdzie odbyła się bardzo ważna rozprawa o urządzeniu i zadaniu ogrodów szkolnych.

Kierownikami kursów byli właśnie ci panowie: Paweł Cienciała i Józef Farny. Rozpoczęcie kursu zaszczycił swojemi odwiedzinami c. k. nadkomisarz operacji agrarnych, Wny. p. Andrzej Kulisz z Opawy. Obejrawszy szczerpicę, ogród owocowy i pasiekę p. Cienciały, wyraził p. nadkomisarz swoje wielkie zadowolenie, co świadczy, iż urządzenie kursu sadowniczego w tym miejscu odpowiada najzupełniej poważnemu celowi.

W końcu nadmienić się godzi, iż najważniejszym środkiem nauki rolniczej jest kurs rolniczy zimowy, czyli zimowa szkoła rolnicza w Cieszynie pod znakomitą kierownictwem doświadczonego dyrektora i wytrawnego nauczyciela i pedagoga p. Władysława Szybińskiego. Towarzystwo zachęca przez swoje organa przy każdej sposobności do odbycia tego kursu, a rok miniony odznaczył się dobrym rezultatem, gdyż wypełniono wszystkie miejsca w szkole.

Obrachunek dotacyi na urządzenie kursu sadowniczego.

	Państwowa		Krajowa	
	K	h	K	h
<i>Dochód:</i>				
Subwencya na rok 1901	300	—	200	—
Razem .			500	—
<i>Rozchód:</i>				
Niedobór kasowy z rachunku z roku 1900 . . .	26	68		
Remuneracye kierownikom kursu	240	—		
Za książki sadownicze, rozdane uczestnikom . .	79	80		
Wynagrodzenie kosztów podróży uczestnikom . .	140	—		
Razem .	486	48		
Pozostałość kasowa z końcem roku 1901 . . .			13	52

V. Stan spółek rolniczych.

Rozwój na tym polu w naszej części kraju i tymczasem w obrębie działalności naszego Towarzystwa rolniczego datuje się dopiero od ostatnich lat, ale za to postępuje olbrzymim krokiem. Spółki te są:

1. Spółkowe kasy oszczędności i pożyczek.

Zakładanie tych spółek rozpoczęło się w roku 1895 a liczba ich z rokiem minionym wzrosła już do 34 tam, gdzie są nasze Kółka rolnicze. Kasy te należą do Związku spółek kas pożyczkowych na Śląsku. Cieszą się wszędzie wielkiem zainteresowaniem ze strony ludu a ich użyteczność okazuje się na każdym kroku. Towarzystwo zajmowało się od początku gorliwie tą sprawą, wysyłając prelegentów celem zachęcania do założenia i porady w pierwszych początkach, ku czemu miało także w pogotowiu i statuta spółek. Czynnością tą zajmowali się przeważnie pan Dr. Zaleski, pan nauczyciel Biłko, poseł Dr. Michejda i pan nauczyciel Szotkowski. Rozwój tych kas widoczny jest z rachunków, które oficjalnie ogłaszane bywają. Z uznaniem podnosimy, iż sprawami kas spółkowych obok kilku światlejszych rolników zajmują się panowie nauczyciele, bądź jako kierownicy a w większej części jako skarbnicy, która to czynność z niemałymi trudami jest połączona.

2. Spółki drenarskie.

Osuszanie naszej przeważnie mokrej roli jest również pracą ostatnich lat. Skutki są już widoczne i to zachęca do dalszej roboty. Najstarszą jest spółka w Puńcowie od roku 1895 a twórcą jej i w ogóle gorliwym działaczem na tem polu był pan Dr. Zaleski. Obecnie mamy spółek drenarskich w Kółkach naszych 24. Przeszkodą w rozwoju jest drogość pracy i brak środków. Wprawdzie przychodzi w pomoc kraj

i państwo, lecz osiągnięcie tej pomocy ratrafia w ostatnich czasach na różne przeszkody i korowody, co naszego prawie powszechnie ubogiego rolnika bardzo zniechęca.

Towarzystwo stara się i tu o zachęcenie, udziela rady, dostarcza statutów a prosi o pomoc, gdyż tu jeszcze dużo do zrobienia a osuszenie naszej zimnej i mokrej ziemi stało się warunkiem bytu, gdyż bez tego jest dalszy postęp w technicznej uprawie roli niemożliwy.

3. Spółki mleczarskie.

Spółek takich za powodem Towarzystwa istnieje trzy, zwłaszcza: w Bystrzycy, Wendryni i Nawsiu. Powodzenie tychże było nienajlepsze. Przyczyny główne są jednakowe. Możliwość łatwego zbytu produktów mleczarskich z powodu szeroko rozwiniętego przemysłu i gęstej ludności wytwarza handlarzy rozmaitego gatunku i ci wprawiają całą sprawę w zamęcie i uniemożliwiają wyrobienie u rolnika tego, bez czego żadna mleczarnia istnieć nie może, to jest zrozumienia interesu i bezwarunkowej rzetelności.

VI. Sprawy rachunkowe.

I. Rachunek Towarzystwa rolniczego dla Księstwa Cieszyńskiego za rok 1901.

Liczba b.	Przedmiot	Poje- dyńczo		Łącznie	
		K	h	K	h
	Dochody:				
1.	a) Subwencya krajowa na cele Towarzystwa			1800	—
2.	b) Subwencya państwowa na wydawnictwo „Rolnika śląskiego“			1200	—
3.	c) Dar Jego Ekscelencyi hrab. Larischa			100	—
4.	d) Dar Towarzystwa oszczędności i zaliczek w Cieszynie			200	—
5.	e) Czynsz od Walka z wydzierżawienia koncesyi			100	—
6.	<i>Wkładki członków:</i>				
	a) Wstępne od członków	287	—		
	b) Zaległe wkładki za rok 1900	853	20		
	c) Wkładki roczne za rok 1901	1683	70	2823	90
7.	<i>Różne dochody:</i>				
	a) Dywidenda od udziału	23	53		
	b) Za 2 sztuki statutów Rajfeisena	—	40		
	c) Za 32 sztuki statutów drenarskich	3	20	27	13
	Razem			6251	03
	Wydatki:				
1.	Niedobór z roku 1900			468	91
2.	<i>Koszta i prenumerata gazet:</i>				
	a) „Rolnika śląskiego“	3780	—		
	b) „Wiener landwirthschaftliche Zeitung“	24	—		
	c) „Praktischer Landwirth“	8	—		
	d) „Pomologische Monatshefte“	5	80		
	e) „Bartnik postępowy“	4	—		
	f) „Przewodnik Kółek rolniczych“	2	10	3823	90
3.	<i>Koszta administracyjne:</i>				
	a) Druki, portorya i stęple	236	54		
	b) Wydatki kancelaryjne	41	60		
	c) Podróże w sprawach Towarzystwa	109	80		
	Do przeniesienia	387	94	4292	81

Liczba b.	Przedmiot	Poje- dyńczo		Łącznie	
		K	h	K	h
	Z przeniesienia . .	387	94	4292	81
	d) Czynsz za lokal kancelaryjny . . .	200	—		
	e) Remuneracja sekretarzowi	1000	—		
	f) Remuneracja skarbnikowi	400	—		
	g) Za usługi kancelaryjne	50	—	2037	94
4.	<i>Różne wydatki:</i>				
	a) Hecze Jerzemu premię przy odzna- czeniu za 43-letnią pracę	40	—		
	b) Introligatorowi Zientkowi za pracę de- koracyjną	8	30		
	c) Za użycie sali na Walne zgromadzenie	10	—		
	d) Za napis Towarzystwa na tablicy adre- sowej i oryentacyjnej	25	—	83	30
	Razem . .			6414	05
	Zestawienie:				
	Dochody wynoszą z końcem roku 1901			6251	03
	Wydatki zaś wynoszą z końcem roku 1901			6414	05
	Wykazuje się tedy z końcem roku 1901 niedobór			163	02

Niedobór ten znajduje pokrycie w zaległych wkładkach rocznych.

Rewizorzy :	Skarbnik :	Rewizorzy :
Paweł Kajzar.	Rudolf Wöllersdorfer.	Jerzy Boruta.
Jerzy Grycz.		Pardubicki.

2. Preliminarz Towarzystwa rolniczego dla Księstwa Cieszyńskiego na rok 1902.

Liczba bieżąca	Przedmiot	Kwota	
		K	h
	I. Potrzeby Towarzystwa.		
1.	Wydawnictwo „Rolnika śląskiego“	3800	—
2.	Zwrót Kółkom 50% według uchwały	2339	—
3.	<i>Prenumerata gazet:</i>		
	a) „Bartnik postępowy“	4	—
	b) „Wiener landwirthschaftliche Zeitung“	24	—
	c) „Praktischer Landwirth“	8	—
	d) „Pomologische Monatshefte“	5	60
	e) „Landwirthschaftliche Blätter“	4	—
	f) „Przewodnik Kółek“	2	10
4.	Biblioteka	20	—
	<i>Remuneracye:</i>		
5.	a) Sekretarzowi	1000	—
	b) Skarbnikowi	400	—
	<i>Inne wydatki:</i>		
6.	Czynsz za lokal kancelaryjny	230	—
7.	Usługa w kancelaryi	50	—
8.	Wydatki kancelaryjne	60	—
9.	Druki, stęple i portorya	250	—
10.	Podróże	200	—
11.	Lustracya Kółek rolniczych	400	—
12.	Niedobór z rachunku z roku 1901	163	02
13.	Różne wydatki	200	—
	Razem . .	9159	72
	II. Dochody.		
1.	Zaległość wkładek z r. 1901	433	—
2.	Subwencya krajowa	1800	—
3.	Subwencya państwowa na „Rolnik śląski“	1200	—
4.	Wstępne	200	—
5.	Wkładki od członków	4678	—
6.	Roczna zapomoga J. Eksc. hr. Larischa	100	—
	Do przeniesienia . .	8411	—

Liczba bieżąca	Przedmiot	Kwota	
		K	h
	Z przeniesienia . .	8411	—
7.	Czynsz dzierżawny z koncesyi restauracyjnej .	100	—
8.	Subwencya państwowa na lustracye	600	—
9.	Różne dochody	10	—
	Razem . .	9121	—
	III. Porównanie.		
	a) Dochody wynoszą	9121	—
	b) Wydatki	9159	72
	Niedobór . .	38	72

Towarzystwo rolnicze dla Księstwa Cieszyńskiego.

Sekretarz:

Andrzej Teper.

Prezes:

Jerzy Cienciata.

Obwieszczenie

w sprawie spisu przedsiębiorstw przemysłowych i gospodarstw rolnych.

Po myśli ustawy z d. 18. stycznia 1902, dz. p. Nr. 21., zostanie w r. 1902 przeprowadzony w krajach reprezentowanych w Radzie państwa spis przedsiębiorstw przemysłowych i gospodarstw rolnych.

Spis ten obejmuje przedsiębiorstwa przemysłowe i gospodarstwa rolne wedle stanu na dniu 3. czerwca 1902 i będzie przeprowadzony przez komisarzy spisowych i rewizorów przez c. k. rząd ustanowionych i płatnych, zaopatrzonych tutejszą legitymacją urzędową.

Spis ten zostanie przeprowadzony w ten sposób, iż osoby, od których się będzie żądać wyjaśnień, zostaną komisyjnie przesłuchane.

Dzień, na którym spis zostanie przeprowadzony, poda do wiadomości przełożenia gminy odnośny komisarz spisowy.

Przełożony gminy jest obowiązany termin spisu podać w odpowiedni sposób do publicznej wiadomości i do spisu tego wezwać wszystkie strony do miejsca odpowiednio na ten cel przeznaczonego.

Wezwane osoby są obowiązane stawić się na oznaczonym terminie i udzielić zażądanych wyjaśnień.

Również powinny ze sobą przynieść potrzebne dokumenty (a to: koncesję, kartę przemysłową, licencję, przywilej, patent, arkusz podatku zarobkowego, nakaz płatniczy dla podatku zarobkowego, książki służbowe służby i personelu pomocniczego, arkusz posiadłości gruntowej, kontrakt dzierżawy i t. d.).

Przesłuchanie odbędzie się przed komisją spisową, do której należy przełożony gminy, albo przez niego wyznaczony zastępca, komisarz spisowy lub ewentualnie rewizor.

Przełożenia gmin są obowiązane popierać w każdy sposób przeprowadzenie spisu i jak najsilniej wspomagać władzę kierującą spisem, komisarzy spisowych i rewizorów.

Gminy są dalej obowiązane pośredniczyć w doręczaniu pism, dotyczących spisu w obrębie gminy.

Na podstawie dat, zebranych przy spisie, nie wolno wytoczyć śledztwa karnego za przekroczenie ustawy przemysłowej lub ustawy podatkowej.

Do celów opodatkowania nie wolno wogóle dat zebranych przy spisie użyć.

Kto do spisu się nie jawi, lub kto nie zechce podać wyjaśnień żądanych na podstawie ustawy o spisie, lub kto świadomie poda fałszywe daty, zostanie ukarany grzywną do 50 Koron lub aresztem do pięciu dni.

C. k. Starostwo jako władza kierująca spisem.

Cieszyn, dnia 20. maja 1902.

C. k. radca rządu krajowego:

Dobrowsky.

C 010557(11)